

KS. BOLESŁAW KUMOR

Archiwa, Biblioteki
i Muzea Kościelne.
Tom 2, zeszyt 1-2.

SPRAWOZDANIE Z KURSU DLA PRACOWNIKÓW INWENTARYZACJI ŚREDNIOWIECZNYCH RĘKOPISÓW BIBLIOTECZNYCH, ZORGANIZOWANEGO PRZEZ OŚRODEK ARCHIWÓW, BIBLIOTEK I MUZEÓW KOŚCIELNYCH W DNIACH OD 4 DO 8 LIPCA 1960 R.

Jednym z pierwszych zadań Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim jest — jak brzmi jego statut — „prowadzenie ewidencji i opisu (charakterystyki) kościelnych zbiorów archiwalnych, bibliotecznych i muzealnych” (Statut § 5 p. 1).

Celem wypełnienia tych zadań Ośrodek ABMK zakreślił sobie szeroki plan pracy długofalowej, rozpoczynając od inwentaryzacji rękopisów o charakterze bibliotecznym przechowywanych w kościelnych zbiorach. Przyjęto, że wszystkie rękopisy powstałe przed rokiem 1750 podlegają inwentaryzacji.

Inicjatywa Ośrodka ABMK zbiegła się z podobnym przedsięwzięciem Instytutu Badań Literackich PAN, który ze swej strony wystąpił z planem ogólnopolskiej rejestracji rękopisów średniowiecznych. W celu nawiązania współpracy z instytucjami kościelnymi i realizacji tych zadań z ramienia Instytutu Badań Literackich PAN prof. dr Renata Mayenowa zwróciła się do J. E. Ks. Kardynała Prymasa. Na konferencji Episkopatu Polski w dniu 19 XI 1959 r. przyjęto te propozycje i zdecydowano, że Ośrodek ABMK z ramienia instytucji kościelnych będzie prowadził sprawy inwentaryzacyjne oraz, że prace podjęte w tej dziedzinie będą przeprowadzane siłami i kosztem tychże instytucji.

Episkopat powołał w tym celu specjalną Komisję, w skład której weszli: o. dr R. Gustaw dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej KUL jako przewodniczący, ks. doc. dr Józef Rybczyk prorektor KUL, ks. doc. dr Bolesław Kumor, ks. dr Stanisław Librowski i ks. dr Władysław Smoleń — wykładowcy na KUL a jednocześnie członkowie zarządu Ośrodka ABMK. Odtąd prace Ośrodka ABMK przebiegały w łączności z Instytutem Badań Literackich PAN. Delegaci Ośrodka ABMK brali udział w posiedzeniach IBL (4 XI 1959, 21 I 1960, 23 VI 1960), na których omawiano sprawy organizacyjne związane z rejestracją rękopisów, oraz przedyskutowano projekt kwestionariusza inwentaryzacyjnego. Przyjęto, że inwentaryzacji przeprowadzanej przez Ośrodek podlegają jedynie rękopisy o charakterze bibliotecznym a nie archiwalnym (np. dokumenty, księgi pochodzenia kancelaryjnego), sporządzone na terenie Państwa Polskiego oraz poza jego granicami aż do roku 1750 włącznie.

Rejestracji będą podlegać rękopisy z zakresu: biblistyki, patrystyki, historii Kościoła, dogmatyki, apologetyki, teologii moralnej, ascetyki, mistyki, teologii pasterskiej, katechetyki, homiletyki, liturgiki, filozofii,

Organizatorzy i uczestnicy kursu inwentaryzacji rękopisów

encyklopedii; nadto słowniki, gramatyki, retoryka, artes praedicandi, artes versificandi, epistelografia, listowniki, traktaty muzyczne, teksty klasyczne, liryka religijna i świecka, utwory okolicznościowe, satyra, dydaktyka, dramat, epika religijna, apokryfy, żywoty świętych, cuda, wizje, epika świecka, bajki, przykłady, romans pseudohistoryczny, opisy podróży; z zakresu historii i prawa: roczniki, kroniki, prawo rzymskie, świeckie, zbiory soborów i synodów Kościoła powszechnego, zbiory synodów Kościoła polskiego; utwory z zakresu geografii, astronomii, chronologii, astrologii, przyrodoznawstwa, gospodarstwa wiejskiego, medycyny i farmacji.

Uzgodniono, że wzamian za dostarczenie kart inwentarzowych Instytutowi Badań Literackich, Biblioteka Uniwersytecka KUL otrzyma podobne karty rejestracyjne od Instytutu Badań Literackich, który przeprowadza akcję inwentaryzacji na terenie zbiorów państwowych.

Tak szeroko pod względem czasowym i treściowym zakrojony plan pracy wymagał szerokiej współpracy poszczególnych instytucji kościelnych z Ośrodkiem ABMK. Celem rychlejszego osiągnięcia zamierzonych planów wszyscy ordynariusze, tak diecezjalni jak i zakonni, wyznaczyli swoich delegatów, którzy przy współpracy z Ośrodkiem ABMK winni realizować na własnym terenie program inwentaryzacji rękopisów bibliotecznych.

DELEGACI DIECEZJALNI DO WSPÓŁPRACY Z OŚRODKIEM ABMK

Kurii Arcybiskupiej w Białymstoku — Ks. dr Mieczysław Paszkiewicz,
 Kurii Diecezjalnej w Częstochowie — Ks. mgr Jerzy Wolny,
 Kurii Diecezjalnej w Drohiczynie — Ks. mgr Tadeusz Tararuj,
 Kurii Metropolitalnej w Gnieźnie — Ks. dyr. Władysław Zientarski,
 Kurii Diecezjalnej w Gorzowie Wlkp. — Ks. mgr Michał Chorzępa,
 Kurii Diecezjalnej w Katowicach — Ks. dr Jerzy Pawlik,
 Kurii Diecezjalnej w Kielcach — Ks. kan. mgr Tomasz Wróbel,
 Kurii Metropolitalnej w Krakowie — Ks. doc. dr Alfons Schletz CM,
 Kurii Diecezjalnej w Lublinie — Ks. kan. dr Stefan Młynarczyk,
 Kurii Diecezjalnej w Łodzi — Ks. dyr. Jan Frontczak,
 Kurii Diecezjalnej w Łomży — Ks. dr Adolf Romańczuk,
 Kurii Diecezjalnej w Olsztynie — Ks. kan. dr Jan Obłąk,
 Kurii Diecezjalnej w Opolu — Ks. dr Wacław Schenk,
 Kurii Diecezjalnej Chełmińskiej w Pelplinie — Ks. prał. dr Antoni Liedtke,
 Kurii Diecezjalnej w Płocku — Ks. mgr Tadeusz Żebrowski,
 Kurii Metropolitalnej w Poznaniu — Ks. kan. dr Józef Nowacki,
 Kurii Diecezjalnej w Przemyślu — Ks. prał. dr Julian Ataman,
 Kurii Diecezjalnej w Sandomierzu — Ks. dr Walenty Wójcik,
 Kurii Diecezjalnej w Siedlcach — Ks. mgr Marian Piotrowski,
 Kurii Diecezjalnej w Tarnowie — Ks. dr Władysław Smoleń,
 Kurii Metropolitalnej w Warszawie — Ks. dr Witold Małej,
 Kurii Diecezjalnej we Włocławku — Ks. dyr. Zygmunt Tyburski,
 Kurii Arcybiskupiej we Wrocławiu — Ks. Alfred Świerk.

DELEGACI ZAKONÓW I ZGROMADZEŃ MĘSKICH DO WSPÓŁPRACY
Z OŚRODKIEM ABMK

- Zgrom. Braci Albertynów — Br. Hieronim Gremplewski,
 Zak. OO. Bazylianów — O. dr Jan Bałyk,
 Zak. OO. Benedyktynów — O. Bernard Turowicz,
 Zak. OO. Bernardynów — O. mgr Kajetan Grudziński,
 Zak. OO. Bonifratrów — O. Florian Marguitan,
 Zgrom. XX. Chrystusowców — Ks. Zenon Kaczmarek,
 Zak. OO. Cystersów (Mogiła) — O. opat dr Augustyn Ciesielski,
 Zak. OO. Dominikanów — O. dr Paweł Kielar,
 Zak. OO. Franciszkanów (Góra św. Anny) — O. mgr Fidelis Klosa,
 Zak. OO. Jezuitów (Kraków) — O. Bronisław Natoński,
 Zgrom. Braci św. Józefa — O. Paweł Wyspiański,
 Zak. OO. Kamilianów — O. Czesław Patoń,
 Zak. Kan. Reg. Lateraneńskich — O. Jan Lange,
 Zak. OO. Karmelitów — O. dr Alfons Tomaszewski,
 Zak. OO. Karmelitów Bosych — O. Benignus od Chrystusa Króla (O. Józef Wanat),
 Zak. OO. Kapucynów (Kraków) — O. dr Kornel Gadacz,
 Zak. OO. Kapucynów (Warszawa) — O. Adam Ambroży Jastrzębski,
 Zgrom. XX. Marianów — Ks. Józef Śliwakowski,
 Zgrom. XX. Michaelitów — Ks. Jan Górecki,
 Zgrom. XX. Misjonarzy św. Winc. à P. — Ks. doc. dr Alfons Schletz CM,
 Zak. OO. Oblatów — O. Antoni Wąworek,
 Zak. OO. Redemptorystów — O. Stanisław Stańczyk,
 Zak. OO. Reformatorów — O. Leonard Tatara,
 Zgrom. XX. Pallotynów — Ks. dr Tomasz Bielski,
 Zak. OO. Paulinów — O. Sykstus Szafraniec,
 Zak. OO. Pijarów — O. Inocenty Buba,
 Zgrom. XX. Saletynów — Ks. Józef Mituś,
 Zgrom. XX. Salezjanów (Kraków) — Ks. mgr Adam Śmigielski,
 Zgrom. XX. Salezjanów (Łódź) — Ks. Stanisław Kosiński,
 Zgrom. XX. Salwatorianów — Ks. Juliusz Boroń,
 Zgrom. XX. Sercanów (Kraków) — Ks. Stanisław Sidelko,
 Zgrom. XX. Sercanów (Sokołówka) — Ks. Ireneusz Wollman,
 Zgrom. Braci Szkolnych — Br. mgr Dominik Gaczoł,
 Zgrom. Sług N. M. Panny — Ks. Władysław Kaufman,
 Zak. OO. Werbistów — O. dr Józef Seyda,
 Zgrom. XX. Zmartwychwstańców — Ks. Marian Traczyński,

DELEGACI ZAKONÓW I ZGROMADZEŃ ŻEŃSKICH DO WSPÓŁPRACY
Z OŚRODKIEM ABMK

- Zak. SS. Benedyktynek (Staniątki) — O. Bernard Wąsowicz,
 Zak. SS. Benedyktynek (Żarnowiec) — S. Krystyna Klejdysz,
 Zak. SS. Bernardynek — S. Izabela Rudolf,
 Zak. SS. Franciszkanek — Ks. Ignacy Wachowiak,

Zak. SS. Klarysek — O. Felgencjusz Bąk,
 Zgrom. SS. Niepokalanek — S. Antonia Nosalewska,
 Zgrom. SS. Prezentek — S. Domicylla Kamińska,
 Zgrom. SS. Sacré Coeur — S. Maria Drohojowska,
 Zak. SS. Urszulanek U. R. — M. dr Benigna Suchoń,
 Zak. SS. Wizytek (Jasło) — S. Janina Andrzejka Żynda,
 Zak. SS. Wizytek (Kraków) — S. Franciszka Salezja Ignaszewska,
 Zak. SS. Wizytek (Warszawa) — S. M. Klaudia Niklewiczówna.

Ponieważ praca nad inwentaryzacją rękopisów wymaga gruntownego przygotowania, dlatego Ośrodek ABMK pośpieszył z pomocą delegowanym swoim współpracownikom przez urządzenie specjalnego kursu. Opracowany przez Zarząd Ośrodka projekt kursu obejmował 17 różnych tematów mieszczących się w 30 godzinach wykładowych. Projekt ten uwzględnił szeroki wachlarz zagadnień związanych z rękopisami przede wszystkim średniowiecznymi. Plan kursu przewidywał 5 dni wykładów w pierwszym tygodniu lipca od 4 do 8 włącznie. Na wykładowców zaproszono specjalistów z różnych ośrodków naukowych (Kraków, Poznań, Warszawa, Wrocław).

WYKŁADOWCY KURSU

1. Mgr Stanisław Żurowski, Poznań — Materiał rpsów, 2 godz.
2. Doc. dr Brygida Kürbisówna, Poznań — Chronologia średniowieczna, 2 godz.
3. Doc. dr Brydiga Kürbisówna, Poznań — Paleografia łacińska, 6 godz.
4. Mgr Helena Szwejkowska, Wrocław — Oprawa rpsów średniowiecznych, 2 godz.
5. Prof. dr Stanisława Sawicka, Warszawa — Zdobnictwo rpsów średniowiecznych, 2 godz.
6. Dr Jerzy Woronczak, Wrocław — Adnotacje muzyczne rpsów średniowiecznych, 1 godz.
7. Dr Jerzy Woronczak, Wrocław — Średniowieczne rpsy biblijne, 1 godz.
8. Dr Henryk Kowalewicz, Poznań — Średniowieczne rpsy liturgiczne, 1 godz.
9. Dr Henryk Kowalewicz, Poznań — Średniowieczne rpsy homiletyczne, 1 godz.
10. Mgr Irena Sadurska, Warszawa — Konserwacja rpsów średniowiecznych, 2 godz.
11. Prof. dr Jadwiga Karwasińska, Warszawa — Średniowieczne rpsy hagiograficzne, 1 godz.
12. Prof. dr Jadwiga Karwasińska, Warszawa — Średniowieczne rpsy historyczne, 1 godz.

13. Doc. dr Jerzy Zathej, Kraków — Średniowieczne rpsy filozoficzne, 1 godz.
14. Dr Julian Lewański, Warszawa — Omówienie Instrukcji, 3 godz.

Wszystkie wykłady stały na wysokim poziomie, co przede wszystkim należy zawdzięczać temu, iż prelegenci rekrutowali się spośród wybitnych specjalistów danego przedmiotu i, że ci specjaliści włożyli wiele wysiłku w przygotowanie wykładów.

Przybyli na kurs uczestnicy reprezentowali prawie wszystkie diecezje oraz prowincje zakonne. Znaczna ich większość pracuje aktualnie w archiwach, bibliotekach i muzeach kościelnych lub wykłada w seminariach duchownych a niektórzy z nich są znani nauce polskiej jako specjaliści w tej dziedzinie. Tylko nieznaczna mniejszość spotkała się z zagadnieniem rękopisów po raz pierwszy.

ALFABETYCZNY WYKAZ UCZESTNIKÓW KURSU Z PODANIEM DIECEZJI I PROWINCJI ZAK.

Diecezje:

1. Ks. dr Jan Białobok — Diecezja Tarnowska,
2. Ks. mgr Michał Chorzępa — Diecezja w Gorzowie,
3. Ks. Jan Chwałek — Diecezja Sandomierska,
4. Ks. dr Franciszek Greniuk — Diecezja Lubelska,
5. Ks. dr Aleksander Gruzewski — Archidiecezja Warszawska,
6. Ks. kan. dr Jan Obłąk — Diecezja Warmińska,
7. Ks. dr Mieczysław Paszkiewicz — Archidiecezja w Białymstoku,
8. Ks. mgr Edmund Piszcz — Diecezja Chełmińska,
9. Ks. dr Wacław Schenk — Diecezja w Opolu,
10. Ks. Alfred Świerk — Archidiecezja Wrocławska,
11. Ks. dyr. Zygmunt Tyburski — Diecezja Włocławska,
12. Ks. mgr Jerzy Wolny — Diecezja Częstochowska,
13. Ks. dyr. Władysław Zientarski — Archidiecezja Gnieźnieńska,
14. Ks. mgr Tadeusz Żebrowski — Diecezja Płocka.

Zakony i zgromadzenia męskie:

1. O. dr Jan Bałyk — Zak. OO. Bazylianów,
2. O. Henryk Brodzki — Zak. Kanoników Regularnych Lateran.,
3. O. Bogdan Brzuszek — Zak. OO. Reformatorów,
4. O. dr Kornel Gadacz — Zak. OO. Kapucynów,
5. O. mgr Alojzy Gawlikowski — Zak. OO. Pijarów,
6. O. mgr Jan Kajetan Grudziński — Zak. OO. Bernardynów,
7. O. Adam Ambroży Jastrzębski — Zak. OO. Kapucynów,
8. O. Jan Lange — Zak. Kanoników Regularnych Lateran.,
9. O. mgr Stefan Łysik — Zak. OO. Werbistów,
10. Ks. Bolesław Majdak — Zgrom. XX. Orionistów,
11. Ks. Tadeusz Salwa — Zgrom. XX. Misjonarzy św. Winc. à P.,
12. O. dr Józef Seyda — Zak. OO. Werbistów,

13. O. Jan Synowiec — Zak. OO. Franciszkanów,
14. Ks. mgr Adam Śmigielski — Zgrom. XX. Salezjanów,
15. O. Stanisław Seb. Świdziński — Zak. OO. Paulinów,
16. Ks. mgr Marian Traczyński — Zgrom. XX. Zmartwychwstańców,
17. O. Benignus Józef Wanat — Zak. OO. Karmelitów Bosych,
18. O. Bernard Wąsowicz — Zak. OO. Cystersów,
19. O. Grzegorz Wiśniowski — Zak. OO. Reformatów,
20. Ks. Mieczysław Wróbel — Zgrom. XX. Pallotynów,
21. Br. Henryk Zbudniewek — Zak. OO. Paulinów.

Zakony i zgromadzenia żeńskie:

1. S. Domicylla Kamińska — Zgrom. SS. Prezentek,
2. S. mgr Ines Smółka — Zak. SS. Urszulanek U. R.,
3. S. dr Benigna Suchoń — Zak. SS. Urszulanek U. R.,
4. S. mgr Helena Witkowska — Zak. SS. Urszulanek U. R.

Należy stwierdzić, że pilność w uczęszczaniu na wykłady była 100%, co zasługuje tym bardziej na podkreślenie, jeśli się weźmie pod uwagę przeciętnie 6 godzin pracy dziennie. Wszyscy też kursiści dotrwali do ostatniej godziny wykładu.

Celem zilustrowania wykładanych na kursie dyscyplin Biblioteka Uniwersytecka KUL, w której odbywał się omawiany kurs, urządziła specjalną „Wystawę o rękopisach“, która w przerwach między wykładami była ochotnie zwiedzana. Na otwarciu kursu słowo wstępne wygłosił ks. doc. dr Józef Rybczyk dyrektor Ośrodka ABMK, po czym o. dr R. Gustaw dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej KUL omówił program oraz ogólnie zagadnienie inwentaryzacji. Organizacją kursu zajął się ks. doc. dr Bolesław Kumor, sekretarz generalny Ośrodka ABMK. Podsumowania dokonał o. dr R. Gustaw.

Na uwagę zasługuje jeszcze przeprowadzona w dniu 7 VII 1960 r. dwugodzinna dyskusja, w czasie której wypowiedzieli się uczestnicy kursu na temat zbiorów rękopiśmiennych w poszczególnych instytucjach kościelnych.

Każdemu z uczestników wręczono specjalne zaświadczenie stwierdzające udział w kursie. Uprzejmej gościny tak dla wykładowców jak i dla uczestników kursu udzielił Konwikt księży studentów przy KUL.

Preliminarz budżetowy kursu przewidywał globalnie kwotę 20 tysięcy złotych jako kosztu kursu, z czego ok. 75% pokryli sami uczestnicy, reszta zaś została uiszczona z funduszy Ośrodka ABMK.

Urządzenie kursu dla pracowników inwentaryzacji rękopisów bibliotecznych było dla Ośrodka ABMK poważnym wysiłkiem, ponieważ zarówno plany, jak i ich realizacja wymagały od kierownictwa szerokiej korespondencji, szeregu wyjazdów i innych nakładów. Jeśli rezultatem tego będzie praktyczna pomoc dla pracowników przy rejestracji rękopisów bibliotecznych, kurs spełni swoje zadanie.